

For vagt om psykisk helsearbeid

Anders Skuterud

psykologspesialist, konsulent for Nasjonalt senter for erfaringskompetanse i psykisk helse

Boken hyller utviklingen i psykisk helsefeltet, men blir for lite konkret i å beskrive hva de enkelte tjenestene faktisk kan bidra med.

Anders Johan W. Andersen, Psykisk helsearbeid – en gang til, Gyldendal Akademisk, 2018. 236 sider

BOKEN HETER «Psykisk helsearbeid – en gang til» fordi forfatteren «har til hensikt å utforske og diskutere meningsinnholdet i psykisk helse, psykiske lidelser og psykisk helsearbeid på nytt».

Et hovedbudskap er tydelig at kunnskapen i det psykiske helsearbeidet må hentes fra ulike fag- og forskningstradisjoner. Feltet må la seg inspirere av forskjellige former for erfaringskunnskap. Forfatteren håper å kunne gi «breddekunnskapen som gir dybde til og på flere måter kjennetegner psykisk helsearbeid».

Jeg synes Anders Johan W. Andersen gir god mening til forståelsen av begrepet psykisk helse som noe vi alle har, og til hvorledes livet kan bli et «helvete på jord» når tap av kontroll, mening og virkelighetsfølelse, kanskje sammen med sterke følelser som fortvilelse, sinne, uro og hjelpeløshet, kan utgjøre det vi kaller psykiske lidelser. Slik evner han å plassere den psykiske lidelsen midt i våre liv, og starte sitt arbeid med forståelse i det konkrete.

Spennende teoretisering

Jeg blir så trukket inn i spennende teoretisering og viktige momenter i dette mangfoldige feltet: psykisk helse og psykisk helsearbeid. Teoriutviklingen forankres på den ene siden i vår nære historie, fra asyltil dagens psykiske helsearbeid i kommunen, uten at dette svekker teoriforankringen. Det er viktig å se at psykisk helse og psykiske helseproblemer er bevegelige størrelser som endres med tid, sted og kultur. Vi må leve med at feltet er i bevegelse, at vår forståelse er prinsipielt uferdig. Den naturvitenskapelige tenkning kommer til kort når den skal omhandle komplekse og kontekstavhengige utfordringer. Det er umulig å finne «nøytrale og objektive ekstrakter av en gitt virkelighet». Det er forfatterens påstand at vi trenger et større samvirke mellom human-, samfunns- og naturvitenskap for å forstå menneskelig kompleksitet.

De fleste av oss ønsker at folk skal få et godt liv, men å ha det som mål fører langt ut over det oppdraget psykisk helsearbeid kan påta seg

Når en skal favne så vidt som forfatteren ønsker, møter vi utfordringer som jeg synes blir for dårlig ivaretatt: Hva er forskjellen på god psykisk helse og det gode liv? Kan vi ha et miserabelt liv og samtidig ha god psykisk helse? Disse nyansene blir borte i teksten, og det tror jeg medfører at konkretiseringen av psykisk helsearbeid til bestemte tjenester blir vanskeligere. De fleste av oss ønsker at folk skal få et godt liv, men å ha det som mål fører langt ut over det oppdraget psykisk helsearbeid kan påta seg.

Men denne boken er en god vaksine for alle som får behov for å gjøre feltet enkelt. Det være seg legenes overdrevne tro på en medisinsk modell, psykologer som vil lene hele sin behandlingsvirksomhet mot strenge krav om evidens gjennom randomiserte kontrollerte studier, eller de som ene og alene vil satse på den gode relasjon. Det trengs epistemologiske innganger og kunnskap fra mange kilder for å nærme seg sannhet på dette feltet.

Dilemmaene mangler

Behandling med tvang samt rus- og avhengighetsproblemer er i liten grad tematisert i boken. Ved å unnlate dette blir det lettere å beskrive brukeren som én tydelig stemme som alltid kan være med og styre. Det kan vi alle være enige i, men noe av det kompliserte forholdet mellom bruker og hjelper blir borte når en ikke beskriver de kreftene i brukeren (og hens omgivelser) som kan veksle mellom å medvirke og motvirke samarbeidet med behandlerne.

I tillegg gjør forfatteren det litt for lett for seg. I beskrivelsen av endringsarbeidet som skal skje i det psykiske helsearbeidet, er boken mest en hyllest til dagens utvikling fra de store institusjonene til dagens kommunale tjenester. Noen ganger ble jeg litt usikker på om jeg leste ett nytt dokument fra myndighetene om ønsket tjenesteutvikling, eller en ny bok om «Psykisk helsearbeid – en gang til».

Hva med praksis?

Når boken i siste del nærmer seg det daglige psykiske helsearbeidet, er jeg skuffet over at konkretiseringsnivået ikke er bedre. Det er mange fine ord her, men hva skal de bety i praksis? Et honnørord som tverrfaglighet går igjen, men hvilke fag skal bidra? Her blir det ikke tydelig nok, etter min vurdering. Hva de enkelte tjenestene og profesjonene skal bidra med, er for svakt tematisert.

Tross svakhetene vil jeg anbefale boken som en god anledning til refleksjon over feltet vi arbeider i, og kunnskapsgrunnlaget vi strever med å utvikle.